

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

УДК 341.231.14, 341.3

ТІТКО Е. В.,

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Київського університету права Національної академії наук України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ «СІМІС» ЩОДО ПОШУКОВИХ РОБІТ БЕЗВІСТІ ЗНИКЛИХ І ЗАГИБЛИХ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ГУМАНІТАРНИЙ ПРОЕКТ «ЕВАКУАЦІЯ 200»

Анотація. У статті проаналізовано основні аспекти та принципи права знати правду, охарактеризовано правову основу здійснення діяльності щодо пошукових робіт безвісти зниклих і загиблих в умовах збройного конфлікту, розкрито основні аспекти діяльності цивільно-військового співробітництва (СІМІС) під час реалізації гуманітарного проекту Збройних Сил України «Евакуація 200».

Ключові слова: право знати правду, пошук безвісти зниклих і загиблих, «Евакуація 200», цивільно-військове співробітництво, СІМІС.

Постановка проблеми. Україна останні два роки поспіль залишається об'єктом збройного конфлікту на сході держави. Протягом цих років виникли питання щодо пошуку загиблих, ідентифікації та повернення тіл на батьківщину для поховання. Подібне питання вже порушувалося в результаті Другої світової війни, що приводило до утворення різних волонтерських організацій та об'єднань, метою яких були саме такі задачі. Питання пошуку тіл в умовах проведення антитерористичної операції (далі – АТО) має трохи інший характер через те, що потреба в пошуку останків має проводитись в умовах збройного конфлікту, що потребує врегулювання таких питань: хто має здійснювати такі функції, яким чином можуть бути залучені волонтери

для такої роботи? Адже слід не лише забезпечити виконання такої роботи, але й захистити представників такої місії. Слід також зазначити, що трагічна практика, яка простежується на території України, ввела в звичайний побут українського народу таке поняття, як «вантаж 200».

Аналіз літературних джерел. У вітчизняній та зарубіжній літературі приділяється багато уваги засадам, принципам та загальним особливостям міжнародних правовідносин, які виникають у процесі становлення і функціонування системи міжнародного гуманітарного права, що застосовується в період збройних конфліктів, створенню та дослідженню його науково-теоретичної моделі, дослідженню механізму імплементації норм МГП у національне законодавство держав, а також розробленню практичних рекомендацій з удосконалення галузі МГП в міжнародному публічному праві, безумовно в контексті захисту прав людини.

Так, до тих, хто зробив значний внесок щодо розвитку засад становлення міжнародного захисту прав людини в період збройних конфліктів, міжнародного права збройних конфліктів, слід віднести І.Н. Арцибасова, М.О. Баймуратова, М.В. Буроменського, В.Г. Буткевича, Н.Т. Блатової, Д.Я. Гараджаєва, В. Н. Денисова, В. Дяченка, В. І. Євінтова, С.В. Ісаковича, Г.К. Дмитрієвої, В.О. Карташкіна, Ю.М. Колосова, Г.Лаутерпахта, І.І. Лукашука, Ф.Ф. Мартенса, Р.А. Мюллерсона, В.Ф. Опришка, П.М. Рабиновича, В.М. Репецького, Ю.І. Римаренка, О.Г. Румянцева, О.І. Тиунова, Г.І. Тункіна, М. Цюрупи, М.Ю. Черкеса, В.Х. Ярмаки та ін. Натомість очевидно є необхідність дослідження питання щодо правового врегулювання пошуку та ексгумації останків тіл, права рідних знати правду щодо своїх близьких, які виконували відповідні задачі та місію в умовах збройного конфлікту, яке до сьогодні не було детально досліджено.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз і характеристика правового регулювання та діяльності пошуку зниклих безвісти та померлих у зоні АТО в межах гуманітарного проекту «Евакуація 200».

Виклад основного матеріалу. Положення, що містяться в керівних ідеях, присвячених 50-й річниці ухвалення Загальної декларації прав людини та затверджених Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 51/88, ухвалену 12 грудня 1996 р., таких як «повага до гідності всіх людей – найвища мета – усі люди мають однакові універсальні права – воля, рівність, відсутність дискримінації», є не тільки ідеологічною парадигмою світового співтовариства, але й своєрідним мегатрендом світового розвитку. Ці завдання ще більш актуалізуються, набувають пріоритетності і домінантності в екстраординарних умовах, коли відбуваються дії, що являють собою загрозу миру, порушення миру чи прямий акт агресії.

У контексті дослідження цього питання слід особливо звернути увагу на захист прав людини, який полягає не лише в особистому захисті, а й у праві знати правду, а також на питання достовірності інформації, наданої родичами особи, яка загинула під час збройного конфлікту, для вшанування її пам'яті.

Як зазначено в доповіді Консультативного комітету Ради з прав людини в межах передової практики з питання про зниклих безвісти осіб від 21 лютого 2011 р., право знати правду є основою захисту, яке повинно надаватись щодо зниклих безвісти осіб; право членів сімей дізнатися правду про долю їхніх родичів, зниклих безвісти в результаті збройного конфлікту, або в разі їх загибелі про обставини та причини їх смерті, а також відповідні зобов'язання щодо проведення ефективного розслідування обставин зникнення, що закріплено як в міжнародному праві прав людини, так і в міжнародному гуманітарному праві. Не повинні застосовуватися покарання за підтримку приватних або особистих контактів із родичами або за прагнення дізнатися про долю та місцеперебування затриманого або інтернованих родичів. Це право має бути гарантовано незалежно від характеру діяння, у вчиненні якого може підозрюватися особа, включаючи кримінальні злочини або діяння, яке посягає на безпеку держави [10].

Питання регулювання пошуку зниклих безвісти і померлих осіб має своє давнє історично-правове регулювання. Таким, наприклад, документом після Другої світової війни стала Конвенція про смерть осіб, що зникли безвісти, 1950 р., ухвалена в межах Організації Об'єднаних Націй (англ. Convention on the declaration of death of missing persons, набула чинності 1952 р. [9], втратила чинність у 1972 р. після подовження строку її дії шляхом ухвалення двох Протоколів [8]). Конвенція застосовується до осіб, які були оголошені померлими, останнім місцем перебування яких була Європа, Азія та Африка і які пропали безвісти у період з 1939–1945 рр. за обставин, які дають достатні підстави припускати, що особа померла в результаті військових дій, релігійного, політичного та національного переслідування. На жаль, лише невелика кількість країн приєдналась до нього, загалом сім держав, а саме: Бельгія, Китай, Федеративна Республіка Німеччина, Гватемала, Ізраїль (не набула чинності), Італія, Пакистан [8].

Наступний документ, на який слід звернути увагу, є всім відома Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 1949 р. (набрала чинності для України 03.01.1955 р.), де в Розділі III «Смерть військовополонених» зазначено, що влада дбає про те, щоб військовополонені, які померли в полоні, були поховані гідно та, якщо це можливо, за обрядами релігії, до якої вони належали, а також про те, щоб місця поховання померлих оберігалися, були доглянуті й позначені так, щоб їх завжди можна було розшукати та знайти, тому усі дані про факти й місця поховання реєструє Служба місць поховання, створена державою, що тримає в полоні. Відповідальність за догляд за могилами та реєстрацію всіх подальших переміщень тіл покладається на державу, яка контролює цю територію, якщо вона є стороною цієї Конвенції. Ці положення стосуються також праху, який зберігається Службою місць поховання доти, доки не буде вирішено долю цих останків згідно з побажанням батьківщини військовополонених [5]. Разом із тим є Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Прото-

кол І), та від 8 червня 1977 р. (набрання чинності для України 25.07.1990 р.), у якому зазначено (Розділ ІІІ) загальний принцип, який полягає у праві сімей знати про долю своїх родичів. Також вказано, що тільки-но дозволяють обставини і найпізніше після закінчення активних воєнних дій кожна сторона, що перебуває в конфлікті, розшукує осіб, про які супротивна сторона повідомляє як про таких, що пропали безвісти. Ця супротивна сторона подає всі необхідні відомості про таких осіб з метою сприяння їх розшуку [3].

Також особливе значення, на думку автора, у контексті розуміння питання щодо осіб, які зникли безвісти, ідентифікації останків, повернення особистих речей, надання допомоги сім'ям загиблих та ін., має Доповідь Міжнародного комітету Червоного Хреста «Особи, які зникли безвісти, та їхні близькі» 2003 р., у якій зазначено: особи, які зникли безвісти – це особи, про яких близькі не мають ніяких відомостей та (або) про яких достеменно відомо, що вони зникли в результаті збройного конфлікту (міжнародного чи не міжнародного характеру) або ситуації насильства всередині країни (внутрішніх заворушень, хвилювань, а також ситуацій, що вимагають втручання виключно нейтральної та незалежної установи або посередника). Терміни «сім'я» і «близькі» повинні розумітися в найширшому сенсі слова, включаючи членів сім'ї та друзів. У докладі також зазначається, що характер ситуації, будь то збройний конфлікт або ситуація насильства всередині країни, не повинен грати вирішальної ролі у визначенні того, яким чином буде вирішуватись питання про осіб, зниклих безвісти. Визначальним фактором в цьому разі є причина зникнень, які можуть бути викликані ситуацією дезорганізованості, військовими діями, відсутністю доброї волі з боку органів державної влади або збройних угруповань, що ведуть до злочинів і порушень права. Також особлива увага звертається на те, що державні органи та збройні угруповання несуть відповідальність за належне поводження з останками і за інформацію про померлих.

Також пограбування і осквернення трупів становить злочин за міжнародним правом. Навмисна наруга над останками перед їх репатріацією, що здійснюється в межах широкомасштабної та систематичної політики, має розглядатися як злочин, скоєний з обтяжуючими обставинами. Навмисне створення перешкод або труднощів у процесі пізнання останків повинно бути покарано як за кримінальний злочин відповідно до національного законодавства держави. Також у докладі наголошувалось, що необхідно систематично збирати інформацію про поховання та померлих, а також необхідно вживати таких заходів: збирати тіла загиблих та ексгумувати непізнані останки; збирати якомога більш детальну інформацію про останки та про події, що призвели до загибелі людей; зберігати всі не передані близьким останки; інформувати сім'ї про смерть їхніх близьких, надавати їм свідоцтва про смерть (свідчення свідків, які підтверджують факт смерті), повертати їм всі особисті речі померлих і за можливості їх останки. Також окремо наголошується на низці заходів щодо рідних та членів сімей зни-

клих безвісти, які потребують специфічної допомоги. Наданням допомоги у фінансовому, психологічному та правовому плані повинні займатися відповідні органи державної влади, які безпосередньо несуть за це відповідальність, за підтримки міжнародних співтовариств держав, міжнародних, регіональних і національних урядових і неурядових організацій та МКЧХ. Будь-яка програма або діяльність, націлена на надання допомоги сім'ям, повинна бути адаптована до місцевих умов і служити цілям відновлення структури суспільства і примирення. Найбільшою турботи в такій ситуації вимагають ті сім'ї, де залишився один дорослий і безпритульні діти, яким слід приділяти особливу увагу. Діти, у яких зникли безвісти батько й мати, потребують захисту, їх необхідно возз'єднати з родичами або членами їхньої спільноти, які взяли б на себе піклування про них [4].

Якщо звернути увагу на практику України, то слід зазначити, наприклад, що відповідно до Інструкції про організацію поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби, від 05.06.2001 р., ухваленої Наказом № 185 Міністерства оборони України, військовий комісар зобов'язаний у день отримання телеграми негайно інформувати представників місцевої державної адміністрації або органів місцевого самоврядування за місцем проживання сім'ї про загибель (смерть) військовослужбовця із зазначенням її причин; особисто (бажано в присутності лікаря) сповістити близьких родичів загиблого (померлого). Також особисті речі загиблого (померлого) військовослужбовця передаються за актом за особистим підписом одного з членів сім'ї, близьких родичів або спадкоємців загиблого (померлого) [6].

Проблема пошуку близьких, які зникли в умовах збройного конфлікту на сході України, набирає все більше обертів та актуальності, що потребує вирішення цього питання з практичної точки зору.

Так, на початку вересня 2014 р. у Збройних Силах України почали реалізовуватись заходи щодо пошуку зниклих безвісти, екстумації та евакуації тіл загиблих військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів у межах гуманітарного проекту під назвою «Евакуація 200», яка діє з метою пошуку та евакуації тіл українських військовослужбовців ЗСУ, представників інших військових формувань та правоохоронних органів, які загинули в районі проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, у тому числі на території, що тимчасово не контролюється Збройними Силами України. Така діяльність отримала свою реалізацію відповідно до рішення міністра оборони України від 10.09.2014 р. № 13204/з, де зазначено, що завдання з пошуку, евакуації та поховання загиблих військовослужбовців покладено на Збройні Сили України; започатковано співпрацю з Всеукраїнським громадським об'єднанням «Союз «Народна пам'ять» та запроваджено роботу гуманітарного проекту Збройних Сил України «Евакуація 200».

В Україні відповідальним за організацію зазначеної діяльності є Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил Украї-

ни (далі – УЦВС ЗСУ), що прямо передбачено пунктом 4 Положення про Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, затвердженого наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 16.05.2011 р. № 90 (зі змінами).

УЦВС ЗСУ організовує, координує та здійснює пошук, ексгумацію та вивезення тіл (останків) загиблих військовослужбовців Збройних Сил України. Особливо слід звернути увагу на території, які не підконтрольні українським силам і які також потребують заходів роботи такого типу. Саме в цих умовах до складу гуманітарного проекту Збройних Сил України «Евакуація 200» залучаються громадські організації та волонтери [2]. Так, наприклад, до пошукової роботи були залучені представники Всеукраїнської громадської організації «Союз «Народна пам'ять», що мали на початку пошукових робіт у районі АТО великий досвід у подібних місіях і займалась пошуком останків солдат, які полягли на полі бою в часи Першої та Другої світових війн, яка перетворилась у гуманітарну місію «Чорний тюльпан». Така діяльність, як «Евакуація 200» або «Чорний тюльпан», інколи має назву «Солдати Чорної Армії». Представники ВГО «Союз «Народна пам'ять» залучались до складу пошукових груп для виконання завдань з пошуку, вилучення та транспортування тіл (останків) загиблих військовослужбовців з вересня 2014 року по вересень 2016 року.

Як уже зазначалося, така робота почалася з вересня 2014 р., коли всі учасники місії сподівалися на взаєморозуміння та людяність сторін у питанні евакуації загиблих і сподівалися, що ніщо не завадить налагодженому процесу. Зараз робота набула більш впорядкований та офіційний характер, як зазначено на офіційному веб-ресурсі Міністерства оборони України [2]. Так, зазначена діяльність регулюється Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 998-р «Про заходи з увічнення пам'яті захисників України на період до 2020 року», а саме в частині, що стосується гуманітарного проекту «Евакуація 200», підпункт 2 пункту 6 зазначає, що забезпечення проведення пошукових робіт з метою встановлення невідомих місць поховань та імен осіб, загиблих, померлих (зниклих безвісти) під час проведення антитерористичної операції, перепоховання їх останків покладається на Міноборони, МВС, МОЗ, ДСНС, СБУ (за згодою), обласні та Київську міську держадміністрації, спеціалізовані підприємства та громадські об'єднання (за згодою) [7]. До складу гуманітарного проекту «Евакуація 200», крім зазначеного контролюючого органу УЦВС ЗСУ, волонтерських формувань, залучаються пошукові групи від Національного військово-історичного музею України.

Разом із тим в УЦВС ЗСУ започатковано співробітництво та здійснюється постійна робота з представництвом Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні, у межах якої проводиться комплекс заходів для підвищення рівня підготовленості залученого персоналу до виконання завдань за призначенням (круглі столи, семінари, зустрічі та тренування) [2]. Так, наприклад, пошукові групи забезпечені спеціалізованим

автомобільним транспортом. За допомогою представництва Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні пошукові групи отримують відповідну підготовку, забезпечуються необхідним спеціалізованим спорядженням та літературою. МКЧХ щорічно проводить курси, семінари та лекції по всьому світу, за допомогою яких вчать захищати потерпілих і надавати їм необхідну допомогу. Найголовніше, що тематика тренінгів кожен раз оновлюється, адже підготувати людину до екстремальних умов роботи досить складно, особливо коли справа стосується життя інших людей. Такі тренінги проводяться два-три рази на рік, заняття призначені спеціально для працівників пошукових бригад, для людей, які безпосередньо працюють з людськими останками в зоні АТО, а також контактують із родичами загиблих. Волонтери гуманітарної місії «Чорний Тюльпан» вже другий рік беруть участь в тренінгах Червоного Хреста, які допомагають удосконалювати і покращувати навички пошукових робіт, заздалегідь готуючи волонтерів до різного роду ситуацій, оскільки чим більше доводиться працювати в зоні бойових дій, тим складніше з кожним разом – і фізично і морально.

Також слід зазначити, що відповідно до вищевказаного Розпорядження КМУ (пп. 3 п. 4) збір та зіставлення зразків ДНК родичів зниклих безвісти учасників антитерористичної операції та неідентифікованих останків загиблих під час проведення антитерористичної операції з їх подальшою ідентифікацією і переданням рідним покладається на МВС, МОЗ, СБУ (за згодою), обласні та Київську міську держадміністрації [7].

Особливо слід звернути увагу на безпосередній процес пошуку, ексгумації та евакуації загиблих військовослужбовців, який містить такі дії. На підставі інформації, яка надходить з координаційного центру чи надається місцевими жителями або ж волонтерами щодо поховань бійців, а також на основі інформації щодо зон бойових дій, т. зв. «гарячих точок» (ця інформація опубліковується у вигляді карт або ж у хронологічному порядку бойових дій Міністерством оборони України), представники цивільно-військового співробітництва, волонтерські гуманітарні місії, такі, наприклад, як «Чорний тюльпан», виїжджають на місця захоронень. Варто зазначити, що керівниками пошукових груп ведуться робочі щоденники, які викладаються в довільній формі, містять в собі інформацію щодо пошуків за день, карти та схеми; це є своєрідною звітністю та статистикою (неофіційною). Також слід зазначити, що цивільно-військове співробітництво має можливість провадити пошукові дії тільки на території, що контролюється правоохоронними органами України, а на територію, яка їм не підконтрольна, доступ мають лише цивільні особи, тобто представники волонтерських організацій. Зокрема, волонтери мають попередньо узгодити такі дії з протилежною стороною шляхом укладання угод, а також проходження обшуку на пропускних пунктах та отримання дозволу. Волонтерів супроводжують військовослужбовці до останнього блокпоста, який контролюється українськими військовими, зокрема ос-

новною задачею військовослужбовців у цій місії є забезпечення охорони, супроводу, а також різного роду підтримки. Надалі по нейтральній території волонтери прямують до блокпоста, де представники протилежної сторони також здійснюють супровід до місця призначення, нагляд за процесом пошуку, ексгумації тіл та забезпечують безпеку таких волонтерів. На місці захоронень здійснюється пошук, розкопка та ексгумація тіл, у цьому надають допомогу місцеві експерти-криміналісти для подальшої процедури ідентифікації та їх поверненням рідним.

Висновки. Можна зробити підсумок, що метою гуманітарного проекту «Евакуація 200» є: пошук, евакуація, ексгумація та транспортування загиблих; повернення тіл загиблих до місць остаточного поховання; сприяння в організації їх вшанування та надання можливостей сім'ям загиблих отримати відповідний соціальний захист держави. Варто також вказати, що цивільно-військове співробітництво має можливість провадити пошукові дії тільки на території, що контролюється правоохоронними органами України, а на територію, яка їм не підконтрольна, доступ мають лише цивільні особи, тобто представники волонтерських організацій. Зокрема, волонтери мають попередньо узгодити такі дії з протилежною стороною шляхом укладання угод, а також проходження обшуку на пропускових пунктах та отримання дозволу.

Література:

1. Відомості офіційного веб-ресурсу Міністерства оборони України (Місія «Евакуація 200») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/news/2015/03/22/misiya-evakuacziya-200-/>.
2. Відомості офіційного веб-ресурсу Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України (відділ пошукової роботи) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cimis.com.ua/poisk>.
3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_199.
4. Доповідь Міжнародного комітету Червоного Хреста «Особи, які зникли безвісти, та їх близькі», 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/the_missing_doc_of_reference.pdf.
5. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими, 1949 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_153.
6. Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції про організацію поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби» від 05.06.2001 р. № 185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0524-01>.
7. Розпорядження Кабінет Міністрів України «Про заходи з увічнення пам'яті захисників України на період до 2020 року» від 23.09.2015 р. № 998-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998-2015-%D1%80/print1427727093623955#n11>.

8. Chapter XV Declaration of death of missing persons [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20II/Chapter%20XV/XV-1.en.pdf>.
9. Convention on the declaration of death of missing persons, 1950 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1952/01/19520124%2008-49%20AM/Ch_XV_1p.pdf.
10. Report by the Human Rights Council Advisory Committee on best practices in the matter of missing persons A/HRC/16/70, 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.refworld.org/docid/4d8b43002.html>.

Титко Э. В. Правовое регулирование и практические аспекты деятельности «CIMIC» по поисковым работам без вести пропавших и погибших в условиях вооруженного конфликта: гуманитарный проект «Эвакуация 200»

Аннотация. В статье проанализированы основные аспекты и принципы права знать правду; дана характеристика правовой основы осуществления деятельности по поисковым работам без вести пропавших и погибших в условиях вооруженного конфликта; раскрыты основные аспекты деятельности гражданско-военного сотрудничества (CIMIC) при реализации гуманитарного проекта Вооруженных Сил Украины «Эвакуация 200».

Ключевые слова: право знать правду, поиск без вести пропавших и погибших, «Эвакуация 200», гражданско-военное сотрудничество, CIMIC.

Titko E. Legal regulation and practical aspects of CIMIC activity by search works missing persons and dead in situations of armed conflict: humanitarian project “Evacuation 200”

Summary. The article deals the problem of searching works missing persons and dead, identification of persons and bodies return to home from the ATO zone in the East of Ukraine for burial.

The analysis of basic aspects and principles of the right to know the truth concerning the same issue authenticity of information relatives of the person who died during an armed conflict to honor his memory.

The right to know the truth is the foundation of protection to be provided by the missing persons and their families; the right of family members to know the truth about the fate of their relatives missing as a result of armed conflict or, in the event of death, the circumstances and causes of death, and the corresponding obligation to conduct an effective investigation into the disappearance, which stipulated in international law as human rights and international humanitarian law.

Shown the main aspects of civil-military cooperation (CIMIC) during the implementation of the humanitarian project of the Armed Forces of Ukraine “Evacuation 200” to search for and evacuate the bodies of Ukrainian troops Armed Forces, representatives of other military units and law enforcement officers who died in the ATO zone of Donetsk and Lugansk regions, including in the territory temporarily does not control by the Armed Forces of Ukraine.

Key words: right to know true, search of missing persons and the dead, “Evacuation 200”, civil-military cooperation, CIMIC.